

GYŰLÖLETBŰNCSELEKMÉNYEK

-KÖLCSÖNHATÁSOK AKÖZVÉLEMÉNY ÉS AJOGALKALMAZÁSKÖZÖTT-

Jelige: GYL099

Lezárás dátuma: 2014. július 16.

TARTALOM

Bevezetés.....	3
Melyek a gyűlöletbűncselekmények sajátosságai?.....	4
Miért súlyosabbak a gyűlöletbűncselekmények más bűncselekményeknél?.....	6
Miben tér el a büntetésük a többi bűncselekményétől?.....	6
Mi a törvény (helyes) alkalmazásának üzenete?.....	8
Mit jelent az “egyéb” kategória a normaszövegben?.....	8
Milyen problémák merülnek fel a jogalkalmazás során?.....	10
Esettanulmány: miskolci és sajóbábonyi ítéletek.....	12
Mi a baj az ítéletekkel?.....	13
Melyek a védendő lakossági csoportok?.....	15
Mik a döntést befolyásoló tényezők?.....	16
Hogy működik a döntés mint befolyásoló tényező?.....	19
Összefoglalás.....	25
Függelék.....	27
Bibliográfia.....	32

BEVEZETÉS

Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy az alapvető jogok mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítandók.¹ Erre a bekezdésre visszavezethető a kisebbségek védelmének érdekében hozott számos szabály², többek között a Büntető Törvénykönyv (Btk.) közösség tagja elleni erőszak tényállása, amely a kisebbségi közösséghez tartozó személyek ellen előítéletből elkövetett, úgynevezett gyűlöletbűncselekmények szankcionálását tartalmazza.

Dolgozatom első részében a gyűlöletbűncselekmények jogi hátterét mutatom be, kitérve arra, hogy miért súlyosabb egy előítéletes indokból elkövetett bűncselekmény mint mások, valamint arra, mi az eltérés a büntetésekben, illetve, hogy miért szükséges a gyűlöletbűncselekmények esetében a szigorúbb büntetés. A továbbiakban a közösség tagja elleni erőszak tényállásáról szóló törvényt mutatom be, és annak egy problémás pontját: a sérülékeny csoportok fogalmának kiterjesztett értelmezését a normaszövegben. Ez a fokozott védelem fontos előrelépés - hiszen korábban például a szexuális irányultság nem volt nevesítve a védett tulajdonságok között, emiatt az ilyen esetekben nehézség léphetett fel az eljárás során - ugyanakkor a törvényben szereplő "lakosság egyes csoportjai" kategória értelmezése felvet bizonyos kérdéseket. Ezen problémafelvetés egy lehetséges megoldásaként ismertetem a nemzetközi joggyakorlat két megközelítését, amelyek iránymutatást nyújthatnának a magyar jogalkalmazás számára, ám az elmúlt évek bírói gyakorlatában megítélésem szerint egyik szempontrendszer sincs következetesen alkalmazva. Dolgozatomban kitérek egy, a Magyar Helsinki Bizottság által

kezdeményezett kutatásra is, amely rávilágít a közösség tagja elleni erőszak tényállás alkalmazásában való következetlenségekre. Ezek további szemléltetésére két emblemikus esetet is bemutatok, amelyek ügyében a közelmúltban született jogerős ítélet. E két példában megvizsgálom a bírói ítélezésre vonatkozó szabályokat, majd arra keresem a választ, milyen üzenete van az ilyen típusú döntéseknek a társadalomra nézve. A közvélemény (ki)alakulásának különböző folyamatait szociálpszichológiai kísérletek mentén mutatom be, és azt vizsgálom meg, hogy a bemutatott két eset médiamegjelenése hogyan befolyásolhatja a történekről alkotott képet a társadalomban. Arra keresem a választ, hogy milyen viszonyban áll egymással a jogalkotás, a jogalkalmazás és a közvélemény.

MELYEK A GYŰLÖLETBŰNCSELEKMÉNYEK SAJÁTOSSÁGAI?

A gyűlöletbűncselekmény olyan bűncselekmény, melynek elkövetésére a motiváció a társadalom egy bizonyos csoportjához tartozó áldozattal szembeni előítélet. Ezek a csoportok jellemzően számszerű kisebbségben vannak az adott társadalomban, és fokozottan kitettek hátrányos megkülönböztetésnek illetve diszkriminációnak. Ezeket a csoportokat a törvény különös védelemben részesíti azáltal, hogy megnevezi, melyek az úgynevezett védett tulajdonságok. Ezen lényeges személyiségi vonásokat tételesen az Egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény 8. §-a sorolja fel.³ Magyarországon a leggyakrabban romák, zsidók, LMBTQ emberek, illetve bevándorlók sérelmére követnek el ilyen bűncselekményeket.⁴

Ahhoz, hogy gyűlöletbűncselekmény gyanúja felmerüljön, nem szükséges, hogy az áldozat valóban tagja legyen egy védett tulajdonságú csoportnak, sőt a gyűlöletbűncselekmény tényének

megállapításában az áldozat önbesorolása irreleváns. A hangsúly a motiváción van, amelyhez az is elég, ha az elkövető azért támadott, mert úgy vélte, az áldozat egy általa megvetett csoport tagja. Ugyanezért, ha egy bűncselekmény áldozata valóban egy védett tulajdonságú csoporthoz tartozik, az még nem jelenti azt, hogy gyűlöletbűncselekmény történt.

Ahhoz, hogy a törvény által közösség tagja elleni erőszaknak nevezett bűncselekmény megállapítható legyen, előítéletes indítékból olyan cselekedetnek kell megvalósulnia, amely alkalmas arra, hogy az adott csoportban riadalmat keltsen. Így tehát nem is szükséges, hogy a bűncselekmény konkrét sértett ellen irányuljon. Gyűlöletbűncselekmény személy és vagyontárgy ellen is elkövethető, szóban illetve szimbolikus jelek használatával is.⁵

Annak megítélésére, hogy gyűlöletbűncselekmény történt-e, különböző indikátorok léteznek. Ezek közül a legfontosabb, hogy az elkövető szubjektív tudati állapota utal-e arra, hogy áldozatát előítéletből választotta ki. Ennek megállapítását szolgálja a következő jelekre való fokozott figyelem: az elkövető szóban vagy írásban hangot ad előítéletének, tagja valamely szélsőséges csoportnak, a sértettel más társadalmi csoportba tartoznak, illetve a bűntett színhelyének vagy idejének szimbolikus jelentősége van. (Például egy emlék- vagy ünnepnapon, esetleg egy szimbolikus, kegyeleti helyen történik a bűncselekmény.)⁶

MIÉRT SÚLYOSABBAK A GYŰLÖLETBŰNCSELEKMÉNYEK MÁSBŰNCSELEKMÉNYEKNÉL?

A gyűlöletbűncselekmények súlyosabb elbírálásának két oka van. Az egyik az, hogy a bűncselekmény elkövetésének tényleges hatása - mivel a támadás oka a megtámadott személy identitásának egy lényeges vonása - az áldozatra nézve mélyebb pszichés következményekkel jár, mint ugyanazon bűncselekmény előítéletes motiváció nélkül. A másik ok túlmutat az egyénen. A gyűlöletbűncselekményeknek szimbolikus hatása is van: az egy emberen (vagy akár szimbolikus vagyontárgyon) elkövetett erőszak az adott csoport összes tagjában félelmet kelthet, erősíti a kirekesztettségérzést és a feszültséget a többségi és kisebbségi társadalom tagjai között.

A gyűlöletbűncselekmények tehát az emberi méltóságot, az egyenlőség elvét és más alapvető jogokat a legszükségesebben támadó cselekmények.

MIBEN TÉR EL BÜNTETÉSÜK MÁSBŰNCSELEKMÉNYEKÉTŐL? *

A magyar Btk-ban az előítéletből elkövetett bűncselekmények megnevezése a közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye, és büntetését a 216. § szabályozza.⁷ Az ilyen bűncselekmények az emberi méltóság és egyéb alapvető jogok elleni bűncselekmények kategóriájába tartoznak, ugyanakkor az (1) bekezdés tulajdonképpen a garázdaság speciális eseteiről szól.⁸

A garázdaság büntetését a Btk. 339. §-a szabályozza és olyan cselekményekre vonatkozik, amelyek alkalmasak arra, hogy megbotránkozást vagy riadalmat keltsenek. Amennyiben súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Minősítő

körülmény lehet, ha a garázdaságot csoportosan, a köznyugalmat súlyosan megzavarva, vagy nyilvános rendezvényen követik el, ekkor büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

A közösség tagja elleni erőszakról szóló törvény (2) bekezdése a bántalmazás körülményeiről szól.

Bántalmazás alatt testi sértést értünk, illetve annak minősített eseteit, elkövetésének előkészületeit, amelyeket a Btk. 164. §-a tartalmaz. Könnyű testi sértés vétségét két évig terjedő, súlyos, illetve aljas indokból elkövetett testi sértés büntettét három évig terjedő szabadságvesztéssel lehet büntetni.

A kisebbségek védelmére hivatott törvény a közösség tagja ellen elkövetett garázdaságot büntettként három évig terjedő szabadságvesztéssel, a bántalmazást egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel szankcionálja. A törvény az ilyen cselekedetek előkészületét is bünteti, elkövetésüket minősített esetben pedig kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel sújtja. Bünelkövetés esetén az áldozat vélelmezett csoporttagsága is elegendő a tényállás kimerítéséhez.⁹

Btk. alapeset	Büntetés	Minősített eset
Garázdság	2 évig terjedő (vétség)	3 évig terjedő (büntett)
Könnyű testi sértés	2 évig terjedő (vétség)	3 évig terjedő (büntett)
Súlyos testi sértés	3 évig erjedő (büntett)	1-5 évig terjedő (büntett)
Közösség tagja elleni erőszak		
Garázdság	3 évig terjedő (büntett)	2-8 évig terjedő (büntett)
Bántalmazás	1-5 évig terjedő (büntett)	2-8 évig terjedő (büntett)

7.1 ábra *az egyes tényállások megvalósításáért kiszabható büntetések¹⁰

MI A TÖRVÉNY (HELYES) ALKALMAZÁSÁNAK ÜZENETE?

A gyűlöletbűncselekményeket szankcionáló törvények, mint minden más (jogi) norma társadalmi funkcióval bírnak. Egyértelmű a normatív (vagy regulatív) funkciójuk, amely a konfliktusokat szabályozott, tipizált útra terelve oldja meg. Fontos továbbá az ilyen törvények ideológiai funkciója, amely a fennálló társadalmi-politikai rendet, illetve jelen esetben egy elérendő, kívánatos, az alkotmányban kitűzött célt, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentését szolgálja, védelmezi és legitimálja. Végül a jog a társadalmi élet szabályozásával a társadalmi integrációhoz is hozzájárul. Szocializációs funkciója abban rejlik, hogy rendezett, korrekt, kiszámítható és átlátható módon szabályozza a különböző életterületeket, amely szabályok a jogtól mégoly távol eső életterületeken is éreztetik pozitív hatásukat, (hiányuk pedig az ellenkezőjét).¹¹

A törvény alkalmazásának explicit üzenete is kétirányú. Egyrészt erősíti a biztonságérzetet és az intézményesült rasszizmus elleni küzdelembe vetett bizalmat az áldozatokban és azokban a marginalizált csoportokban, amelyekhez tartoznak, valamint az esetleges újabb áldozatok nagyobb valószínűséggel fogják az ellenük elkövetett hasonló cselekményeket bejelenteni.¹² Másrészt a potenciális elkövetők, valamint a többségi társadalom tagjai felé közvetíti az előítéletek súlyosságának és veszélyeinek üzenetét.

MIT JELENT AZ “EGYÉB” KATEGÓRIA A NORMASZÖVEGBEN?

A korábban már említett védett tulajdonságok a törvényben valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz való tartozásként jelennek meg. A 2012. júniusban elfogadott új Btk-ban a törvény szövege kiegészül a nemi identitás, a szexuális orientáció valamint a fogyatékosagra való utalással. Továbbá

megjelenik a lakosság egyes csoportjaihoz való tartozás, mint “egyéb” kategória. Ez az emberi jogi egyezményekben és más országok alkotmányában is felbukkanó “egyéb helyzet” fogalma abban nyújthat segítséget, hogy a jogalkalmazó az adott politikai közösség változó viszonyait szem előtt tartva állapíthassa meg, melyek a védendő csoportok a társadalomban.¹³

A törvény maga tehát nem ad további támpontot arra vonatkozóan, hogy ki tekintendő a lakosság egyes csoportjai kategóriába tartozónak, annak eldöntését a jogalkalmazóra bízta.

A nemzetközi joggyakorlatban ennek a kérdésnek a megközelítésére két iskola is létezik.¹⁴ Az szerint a gyűlöletbűncselekményekről szóló törvények tisztán kisebbségvédő intézkedésnek kell, hogy minősüljenek, mintegy ellensúlyozva a sérülékeny csoportok hátrányos helyzetét. Ezt az álláspontot támasztja alá, az a tény, hogy a személyek közötti esélykiegyenlítésnek léteznek egyes emberi jogi dokumentumok által kiemelt módozatai, olyan támogató intézkedések, amelyek az egyén társadalmilag hátrányos, sérülékeny helyzetű csoporthoz tartozására való tekintettel nyújtanak segítséget, esélykiegyenlítő céllal.¹⁵

A másik megközelítés szerint a gyűlöletbűncselekmény megállapításának egyetlen feltétele az előítélet, mint motiváció, függetlenül az adott csoport helyzetétől. Ebben az értelmezésben a törvény egyfajta “identitás-védő” funkciót tölt be, amely független annak sérülékenységétől. A magyar törvényben szereplő fordulat nem szűkíti az értelmezést a védett csoportok körére, vagyis közelít ez utóbbi állásponthoz. Ugyanakkor a magyar bírói gyakorlat egyik iskola értelmezését sem képviseli tisztán és következetesen.

MILYEN PROBLÉMÁK MERÜLNEK FEL A JOGALKALMAZÁS SORÁN?

A Magyar Helsinki Bizottság kutatása során – amely azokat a 2007 és 2011 közötti, jogerős ítélettel végződő eseteket vizsgálta, amelyekben közösség tagja elleni erőszak elkövetése volt a vád – a következőket találta: az említett időszakba eső összesen húsz ilyen eset közül tizennyolcat vizsgáltak meg, melyek közül négy esetben volt az áldozat roma származása és három esetben az áldozat magyar származása a kiváltó ok. A többi esetben az áldozatok más etnikumúak illetve nemzetiségűek voltak.¹⁶

Érdemes megjegyezni, hogy a vizsgált időszakban jogerőre lépett mindössze húsz eset rendkívül kevés, ami arra utal, hogy az áldozatok valamilyen okból – vélhetően az intézményes rasszizmustól való félelem miatt¹⁷ – nem tesznek feljelentést, illetve jogvédő szervezetek hívják fel a figyelmet arra, hogy a nemzetközi protokolltól elmaradó hazai hatósági fellépés következtében gyakran fel sem merül, vagy a későbbi eljárás során “visszaminősül” - pl. garázdasággá - a közösség tagja elleni erőszak.¹⁸

A Helsinki Bizottság kutatása a büntetések súlyosságáról nem szól. Egyes források szerint a magyar bírói gyakorlat tendenciája a kisebbségi csoportok által a többségi társadalom tagjai ellen elkövetett bűncselekmények esetében a közösség tagja elleni erőszak vádjának gyakoribb alkalmazása, illetve ebből kifolyólag a kisebbségekkel szembeni sokkal szigorúbb ítélelhozatal.¹⁹ Ennek lehetséges okairól a későbbiekben lesz szó.

Láttuk, ahhoz, hogy a Btk-ban szereplő törvény rendeltetésszerűen kerüljön alkalmazásra, a már említett indikátor tényezők felderítésére fordított fokozott figyelem

szükséges a nyomozati szervek részéről. Ennek jelenleg két fő akadálya van, az egyik a megfelelő rendőrségi képzések hiánya, a másik pedig az egyes rendőrségi tagok előítéletessége, amit mi sem bizonyít jobban a 'Rendőrség és az emberi jogok' című program vizsgálatának eredményénél, amely szerint a megkérdezett rendőrök mindössze 3,3%-a tartja alapvető emberi jognak a diszkriminációmentességet és 1,1%-a jogorvoslathoz való jogot!²⁰ Az eljárás következő szakaszában fontos, hogy az ügyészség megfelelő vádat állítson: a gyűlöletbűncselekmények esetére valóban használja a 216. § tényállását, és ne minősítse alul ezeket az eseteket; a kisebbségi csoportok tagjai által elkövetett bűncselekményekre pedig csak valóban indokolt esetben alkalmazza a közösség tagja elleni erőszak vádját, (amennyiben alkalmazza egyáltalán; ez a fentiekben tárgyalt két nemzetközi megközelítés valamelyikének követésén múlik).

Jogvédő szervezetek, különösképpen a Gyűlöletbűncselekmények Elleni Munkacsoport (GYEM) - amely az Amnesty International Magyarország, a Háttér Társaság a Melegekért, a Magyar Helsinki Bizottság, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda és a Társaság a Szabadságjogokért együttműködésével jött létre 2012-ben²¹ - számos javaslatot tett a gyűlöletbűncselekmények szabályozásának, felismerésének és az ügyükben való eljárásmód hatékonyabbá tételére.

Javasataik közül kiemelten fontos a törvény jelenlegi szövegében szereplő problémásan szélesen értelmezhető megfogalmazás szűkítése, akár a védett csoportok tételes felsorolása, akár a törvényhez fűzött kommentár által.²²

Ezen kívül a GYEM különleges figyelmet fordít a hatósági fellépés és a nyomozati protokoll hatékonyabbá tételére, adatgyűjtés és a nemzetközi gyakorlat vizsgálatának útján. Tevékenységük egy további fontos része, hogy az áldozatoknak

jogsegélyt, a védett csoportoknak tájékoztatást nyújtanak az érdekérvényesítés erősítése érdekében, ²³ amely mind kiemelkedő szerepet játszik a probléma – vagyis a gyűlöletbűncselekmények hatékonyabb kezelése és a társadalomban meglévő előítéletek enyhítése körüli kérdések – megoldásában.

A következőkben két olyan esetet mutatok be, amiknek ügyében az új - 2012-ben elfogadott - Büntető Törvénykönyv gyűlöletbűncselekményekre vonatkozó paragrafusát alkalmazva hoztak ítéletet, és amelyek demonstrálják, mi a baj a túl szélesen értelmezhető normaszöveggel.

ESETTANULMÁNY: MISKOLCI ÉS SAJÓBÁBONYI ÍTÉLETEK

2009 márciusában, alig egy hónappal a tatárszentgyörgyi kettős gyilkosság elkövetése után – ami a romák ellen 2008-2009-ben elkövetett sorozatgyilkosságok második halálos kimenetelű esete volt²⁴ – egy miskolci településrészen az a hír terjedt el, hogy újabb támadás várható a környék lakói ellen. A zömében romák lakta területen a férfiak egy csoportja őrseget szervezett, hogy családjaikat megvédjék. Az éjszaka folyamán egy gyanúsán lassan közlekedő autó többször elhaladt a romák utcáin, amire az őrseget állók rátámadtak. Személyi sérülés nem történt, az autóban keletkezett kár százezer forint értékű volt.²⁵ A vád közösség tagja elleni erőszak, amit a nyomozás során a helyszínen talált “halál a magyarokra” feliratú bot, illetve az egyik vádlott vallomása alapján szövegeztek.

Hasonló eset történt 2009 novemberében is, a borsod megyei Sajóbáonyban. A Jobbik lakossági fórumot szervezett, amelyen a korábban jogerősen felosztatott Magyar Gárda egyenruháját viselő személyek is jelen voltak. Az eseményen a helyi romák és

a fórum résztvevői között szóváltás történt. A romák ezt követően a cigánysorhoz közeli területen várakozó autóra támadtak, botokkal és karókkal felszerelve, miközben magyarellenes jelszavakat kiabáltak. Az autóban ülő két személy könnyebben sérült.²⁶ A vád ebben az esetben is közösség tagja elleni erőszak volt.

A miskolci esetben 11 vádlottat elsőfokon összesen 41 évre ítélték, amit azonban a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság elutasított és megismételt eljárást rendelt el, melynek folyamán a büntetés ugyan csökkent, de a vád továbbra is közösség tagja elleni erőszak maradt. A Társaság A Szabadságjogokért (TASZ) és a Magyar Helsinki Bizottság fellebbezett az ítélettel szemben,²⁷ így azt a másodfokú tárgyaláson garázdaság büntetnének minősítették a magyarellenesség bizonyíthatóságának hiányában.²⁸ A bíróság megállapította, hogy a bizonyítékként szolgáló “halál a magyarokra” feliratú bot használata, illetve az a tény, hogy azt a vádlottak valamelyike készítette volna, nem volt bizonyítható.

A sajóbábonyi ügyben azonban másodfokon súlyosbított ítélet született. A kilenc vádlottra elsőfokon kiszabott 27 év 9 hónap büntetés közel 40 évre súlyosítását a bíróság azzal indokolta, hogy a településen a napokban jelenlevő fokozott rendőri készültség alkalmas volt a köznyugalom megzavarására²⁹, ami a Büntető Törvénykönyv 80. § (1) bekezdése szerint a büntetés kiszabásakor súlyosbító körülményként figyelembeveendő.³⁰

MI A BAJ AZ ÍTÉLETEKKEL?

A két eset azért keltette fel a jogvédő szervezetek figyelmét, mert a büntetés kiszabásakor hivatkozott tényállás, a közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye több szempontból is megkérdőjelezhető.

Az ítéleteket kritizáló civil szervezetek nem vitatják, hogy mindkét esetben bűnelkövetés történt. Álláspontjukban az ügyekben jogsegélyt nyújtó szervezetek a vád alapjául szolgáló tényállást helytelenítik. Az okozott anyagi kár és személyi sérülés - garázdaság³¹, rongálás³², illetve könnyű testi sértés³³ büntettként, amely (mint fentebb már tárgyaltuk) három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető - a miskolci esetben összesen maximum 33, a sajóbábonyi esetben 27 év büntetést eredményezhetett volna.

A “magyarellenesség”, mint a bűncselekmény elkövetésének indítéka nem helytálló: a romák ellen a közelmúltban elkövetett sorozatgyilkosságok éppen elég okot adtak a helyi cigányoknak a félelemre, ugyanakkor az önvédelmet, mint a támadásra okot adó tényezőt egyik döntés során sem vette figyelembe a döntéshozó.

A miskolci és a sajóbábonyi, illetve a további magyarok sérelmére elkövetett és szigorú ítélettel végződő esetek azt sugallják, hogy a magyar bíróságokon a – korábban már említett – nemzetközi álláspontok valamelyike helyett a gyűlöletbűncselekmény kategóriájának egy egyedi, az egyes kisebbségekhez tartozókat sokszor hátrányosan érintő értelmezése érvényesül. Ennek a társadalomra nézve igen káros tendenciának a megvalósulására a törvény szövegében szereplő tágan értelmezhető védett csoport definíció ad lehetőséget.

MELYEK A VÉDENDŐ LAKOSSÁGI CSOPORTOK?

Abban az esetben, ha kizárólag kisebbségvédő intézkedésként tekintünk a gyűlöletbűncselekményeket szigorúan szankcionáló törvényekre, semmiképp sem elfogadhatók a fenti esetekben hozott ítéletek.

Ha elfogadjuk is, hogy a törvényben szereplő fordulat, a “lakosság egyes csoportjai” akárkire kiterjeszhető, vagyis alkalmazása kizárólag az előítéletes motiváció megállapíthatóságához kötött, attól még sem a miskolci, sem a sajóbábonyi ügyben született ítélet nem válik érthetővé és indokolttá.

A sértettek mindkét esetben szélsőséges, cigányellenes ideológiákat valló csoporthoz tartoztak. A sajóbábonyi ügyben a Debreceni Ítéltábla indoklásában pontosan ezt használta fel: *“a vádlottak (...) a városukba érkező ‘Jobbik’ szimpatizánsokat, mint szűkebb értelemben a lakosság egyes csoportjaihoz (azaz egy konkrét politikai párthoz) tartozókat (...) megtámadták”*.³⁴

A súlyos erkölcsi kérdés itt az, hogy az alapvetően a sérülékeny csoportok védelmére alkotott törvény, az új formájában – hiszen korábban pont a törvény szűk, felsorolásszerű fogalmazásából következően nem is volt erre lehetőség – “identitásvédő” funkcióját tekintve hivatott-e a politikai vélemények védelmére is.

Nem is szükséges a két nemzetközi megközelítés között állást foglalnunk ahhoz, hogy belássuk azon álláspontok abszurditását, amelyek azt képviselik, hogy egy szélsőséges, gyűlöletkeltő ideológiát képviselő közösség tagjait, – még ha számszerű kisebbségben vannak is – mint identitásuk által kiszolgáltatott,

ezért védendő, és személyiségük ezen lényeges (?) vonásában támogatandó csoportot különös védelem illetne meg.

Miért születnek mégis a romákat sújtó súlyos ítéletek?

MIK A DÖNTÉST BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK?

A büntetőeljárásban a bírói elfogulatlanságnak és objektivitásnak kell érvényesülnie. Az Alaptörvényben a bíróságról szóló fejezet 26. cikkének (1) bekezdése szerint a bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve.³⁵ Valamint a 28. cikk szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik.³⁶ Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak. A Magyar Bírói Egyesület Etikai Kódexének II/3. pontja pedig explicite tartalmazza, hogy a bírói hivatás gyakorlása során a jogalkalmazói tevékenységet nem befolyásolhatja a közvélemény vagy a média kritikája, illetőleg a közvélemény vagy egy részének előítélete.³⁷ Így tehát a bírót sem esetleges saját előítéletei, sem pedig a társadalomban uralkodó rasszizmus nem készítheti a kisebbségekkel szembeni súlyosabb büntetés kiszabására, sőt, döntésének a rasszizmust fenntartó folyamatok ellen kell hatnia. Ítélete társadalmi felelősséggel jár, ezért a bírónak tekintettel kell lennie a társadalomban zajló folyamatokra.

Megvizsgáltuk, hogy milyen elveknek és társadalmi szempontoknak kell érvényesülnie a bírói ítélethozatal során, a továbbiakban a társadalommal foglalkozunk. Azt vizsgáljuk, hogy egy erősen rasszista társadalomban, mint amilyen a magyar, milyen folyamatok lépnek fel egy-egy olyan esetben, amikor adott a többség-kisebbség konfliktusa, valamint az igen

szigorúan szabályozott keretek között működő igazságszolgáltatás és a közvélemény egymást alakító hatása.

Az első állítás, ami a magyar társadalmat rasszistának nyilvánítja egyrészt több év különböző adatfelvételi módszerekkel szerzett adataira támaszkodik. Az egyes csoportok elutasítottságának mérésére leggyakrabban a Bogardus-féle társadalmi távolság skálát alkalmazzák, melynek kérdései arra utalnak, hogy a megkérdezett milyen szoros viszonyt tart megengedhetőnek egy adott csoport tagjaival. A Brussels Institut számára a Medián által végzett legfrissebb kutatás azt mutatja, hogy a megkérdezettek 68%-a nem fogadna el roma származású személyt a szomszédjának.³⁸ A Csepeli-Örkény-Székelyi szerzőcsoport 2001-es kutatása alapján a szomszédkapcsolatot elutasítók aránya 78,6%!³⁹

Másrészt igazolják azok a tények, amelyek az elmúlt években nem empirikus kutatások útján láttaták a roma polgártársaink ellen irányuló gyűlölködés legszélsőségebbé példait. 2008-2009-ben magyarországi roma lakosok ellen sorozatos támadásokat követtek el, amely támadásoknak hat halálos áldozata lett, többek között egy ötéves kisfiú. A Jobbik retorikájában 2007-től hangsúlyos szerepet töltött be a "cigánybűnözés" visszaszorítására való törekvés⁴⁰, a fogalom pedig szárnyra kapott és mintegy legitimálta az elkövetkező években a Jobbikhoz köthető, - 2009-ben jogerősen feloszlott - félkatonai alakulat, a Magyar Gárda, valamint további szélsőséges, erőteljes gyűlöletkeltő szervezetek - mint a Szébb Jövőért Polgárőr Egyesület, a Hatvannégy Vármegye, illetve a Betyársereg - a bűnmegelőzés és rendfenntartás szerepében tetszelgő járőrözéseit egyes falvakban, például Gyöngyöspátán, Érpatakon és Devecserben, amely jelenlétek kimondott célja a helyi roma lakosság megfélemlítése volt.⁴¹ (Az önbíráskodást⁴² és a félelemkeltést⁴³ a törvény bünteti.)

A közvéleményt alakító folyamatok alatt azokat a folyamatokat értem, amelyek a szocializáció során a mindennapi gondolkodást, az evidenciákat és a kommunikáció alapjait adják. Ezek a tartalmak objektívnak számítanak, hiszen intuitíven adóttak és nyilvánvalóak az egyén számára.⁴⁴ Kialakulásukat a család, a rokonok és barátok és más intézmények mintakövetésre sarkalló attitűdje segíti. A minták sikeres elsajátítása által válik lehetővé a normák és szabályok összefüggésekben való értelmezése.

Ezeket a folyamatokat számos szociálpszichológiai kísérlet igazolja, ezek közül most azokat említem, amik a személyes környezet egyénre gyakorolt befolyásoló hatásáról (peer pressure) szólnak. Az egyik szemléletes példa Asch 1956-os kísérlete, amely azt bizonyítja, hogy az egyén egy teljesen nyilvánvaló helyzetben is a helytelen, ám a többség által képviselt állásponthoz fog pártolni.⁴⁵ Egy másik híres kísérlet, Sherif 1935-ben bemutatott kísérlete, amely arra mutat rá, hogy személyes viszonyítási pont hiányában a kísérleti alany bármely információval képes volt azonosulni.⁴⁶ Míg Asch kísérletében a válasz egyértelmű, ennek ellenére a kísérleti alany a többségi véleményt osztja, Sherif kísérletében az alany nem tudja megállapítani, mi a helyes válasz.

Deutsch és Gerard fogalmait alkalmazva az első esetben normatív befolyás, az utóbbiban információs befolyás történik.⁴⁷ Normatív befolyás akkor érvényesül, amikor az egyén attól való félelmében, hogy kiközösítik a csoportból (a magatartást szabályozó integratív intézményrendszerekkel való együtt nem működés szankciójaként) a helyes választól függetlenül azt az álláspontot képviseli majd, mint a többség. Vagyis esetünkben ez azt jelenti, hogy aki rasszista környezetben él, akkor sem

valószínű, hogy másként fog viselkedni, ha egyébként tudja, hogy a rasszista magatartás helytelen.

Információs befolyás akkor történik, amikor az egyénnek nincs személyes tapasztalata, ami segítené az ítélőképességét, így bármely információt hajlamos felhasználni a válaszhoz. Tehát aki szükséges ismeretek hiányában nem érzi kompetensnek magát egy saját álláspont kialakításában, arra a döntés kialakításakor az őt érő első hatás is döntő befolyással lesz, függetlenül az információ tartalmától. Ebben a dolgozatban ez utóbbi folyamatra fókuszálok, ezen belül is a média hatásának egy szűk részletét megvizsgálva.

Mindazonáltal fontos észben tartani, hogy mind a normatív, mind az információs befolyás a gyermekkori szocializáció és a felnőtt élet során is érvényesül. Egyrészt a szülők attitűdje nagyban felelős a gyermekben kialakuló előítéletességért⁴⁸, másrészt az egyént a mindenkori környezet attitűdje is formálja.

A következőkben a miskolci és a sajobábonyi ügyekben hozott ítéletekről szóló különböző internetes hírportálok cikkeit vizsgálom meg.

HOGY MŰKÖDIK A DÖNTÉS MINT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐ?

Ahogyan a bírói objektivitás elvének a jogalkalmazásban, az elfogulatlan tájékoztatásnak a hírszolgáltatásban mindenképp érvényesülnie kell. A különböző értékrendeket, világnézeti pozíciókat képviselő hírportálok esetében a tények a saját olvasóközönségük igényeinek megfelelő interpretálása azonban belefér ebbe a követelménybe.

Vizsgálatom során arra keresem a választ, hogy ha elfogadjuk a média személyes attitűdökre gyakorolt hatását, akkor ezek a cikkek, mint alapvetően problémás bírói döntés közvetítői mennyire erősítik, illetve árnyalják az ítélet társadalmi üzenetét. A másodfokú ítéletekről szóló cikkek szövegéből szöfelhőt alkottam egy internetes oldal segítségével. Ez a módszer viszonylag új a társadalomtudományokban, eredetileg weboldalak vizuális keresőrendszereként jelent meg. Azon az elven alapul, hogy egy szövegben a leggyakrabban előforduló – esetünkben száz – szót aszerint jeleníti meg különböző méreteken, hogy hányszor szerepeltek a cikkben. Módszertani előnye, hogy alkalmas egy jelenség gyors és egyszerű áttekinthetővé tételére.⁴⁹ Vizsgálatomba a Népszabadság Online, az Index, a Magyar Nemzet Online és Kuruc.info internetes hírportálok cikkeit elemzem.

A Népszabadság Online a miskolci történetek esetében hozott ítéletről szóló cikkében az események részletes leírását adja (21.1. ábra), neutrális szavakkal. A szöfelhőből az azonos méretű szavakat összeolvasva kiderül a lényeg: “közösség elleni erőszak büntettének büntetését enyhítette”. A sajobábonyi eset kapcsán hozott döntésről szóló cikkből (21.2. ábra) a “Debreceni Ítélető tábla” és a “Miskolci Törvényszék” első és másodfokú ítélete domborodik ki, valamint az, hogy a “helyi” “cigányok”, vagyis a “vádlottak” “hangos” “csoportja” “lapáttal, vasvillával” követték el a bűncselekményt, illetve többször szerepelnek a Jobbikkal kapcsolatos (Jobbik, Jobbik-szimpatizánsokra, Magyar Gárda) szavak. A Népszabadság Online 2009 február és 2013 október között (ami a bűncselekmények elkövetésének ideje és a jogerős ítélet kihirdetése közötti időszak) összesen tizenöt cikket közölt a két esettel kapcsolatosan, valamint egy cikk foglalkozik azzal

a problémával, hogy a közösség elleni erőszak tényállásával, úgy tűnik, csak romákat ítélnék el.

21.1. ábra nol.hu – Miskolc⁵⁰

21.2. ábra nol.hu - Sajóbábony⁵¹

Az Index miskolci ítéletről szóló cikkének (21.3. ábra)⁵²
⁵³fókuszában a közösség elleni erőszak vádja és ennek enyhítése áll. A cikk foglalkozik továbbá a történetek pontos leírásával, az esetet megelőző Jobbik eseménnyel kezdve, valamint hangsúlyt fektetve az ügyben a Helsinki Bizottság által a vádban kiemelt problematikus pontokra. Az Index az adott időszakban tizenegy cikket illetve három videóinterjút közölt az esetekről, továbbá két hosszú írás jelent meg a “rasszizmusért elítélt cigányokról”.

21.3.ábra Index.hu – Miskolc

21.4.ábra Index.hu – Sajóbábony

A Magyar Nemzet Online a miskolci jogerős ítéletről (22.2. ábra) mindössze egy hatsoros cikket közölt, a sajobábonyi esettel (22.1. ábra) kapcsolatosan pedig a vád alapját képező “meghaltok büdös magyarok” felkiáltásra fekteti a hangsúlyt. A két esetről összesen hat cikk tudósít, az ítéletek problematikusságáról nem szól egyetlen hír sem.

22.1. ábra mno.hu – Sajóabony⁵⁴

22.2. ábra mno.hu - Miskolc⁵⁵

Az ügyekkel kapcsolatos legtöbb cikk, összesen 32, egy szélsőjobb oldali hírportálon, a Kuruc.info-n jelent meg. A sajobábonyi ítélettel kapcsolatban a “cigányok” “magyarokat” “kiirtani” szavak emelkednek ki, a miskolci esetről szóló cikkből készült szófelhőben a “közösség” “elleni” “erőszak” szavak szerepelnek a legtöbbször. Emlékezzünk, a másodfokú ítélet felmentette (ez a szó egyszer szerepel az egész cikkben) a vádlottakat a közösség tagja elleni erőszak vádjá alól. Nem meglepő, hogy a Kuruc.info nem szentel külön cikket az ítéletek problematikusságának. Annál meglepőbb azonban, hogy a szófelhőkben nem szerepel kiemelkedően sok értékterhelt szó vagy szókapcsolat. Ennek az az oka, hogy a cikkek forrása legtöbbször az Index.hu vagy a Hvg.hu, amelyeket “korrigálnak” a Kuruc.info szerkesztői. A címetek olvasva

azonban rögtön szembetűnik a szélsőséges eszmék érvényesülése: a miskolci ítéletről szóló cikk címe: “Nem rasszizmus a ‘halál a magyarokra’ és az ‘üsd a bűdös magyart’ a másodfok szerint”, a másik esetben hozott ítéletéről pedig a “Nevetségesen enyhe ítélet született a magyarokat kiirtani akaró sajbábonyi cigányok ügyében” című cikk tudósít.

23.1. ábra kuruc.info – Sajóbáony⁵⁶

23.2. ábra kuruc.info - Miskolc⁵⁷

Érdekes a másik három hírportál címeit is összehasonlítani. A Népszabadság címadása mindkét esetben az ítéletekről szól: “Nem közösség elleni erőszak: enyhítették a miskolci romák büntetését” és “Súlyosbították a sajbábonyi romák büntetését”. Az Index címei is hasonlóak: “Felmentették a miskolci romákat a rasszista vád alól” valamint “Másfélszeres büntetés a sajbábonyi romáknak”. Ezekben a címekben azonban az is benne lehet, hogy maga a vád (vagyis az ügyész, aki szerint közösség tagja elleni erőszak történt) is rasszista és a másfélszeres büntetés is valószínűleg ebből fakad, de legalábbis indokolatlan. A Magyar Nemzet címeiben már érzékelhető a hangulatkeltés is: “Meghaltok bűdös szemét magyarok! – az ügy lezárult” és “Jogerős: nem rasszista indokból támadtak a romák” ezzel mintegy azt implikálva, hogy a “magyargyűlölet” mint a

vád alapjául szolgáló magatartás (?) egy létező és büntetendő dolog.

Ha elfogadjuk, hogy az emberekre az általuk fogyasztott sajtótermékek bizonyos mértékű információs befolyással hatnak, akkor egyértelmű, hogy az ilyen súlyú társadalmi kérdéseket érintő témáknak ezen közvélemény-formáló hatásuk felelősségének tudatában kell megjeleníteniük. Az alábbi táblázatban (24.1. ábra) összesítve szerepelnek a megfigyelt hírportálok eredményei a vizsgálati szempontok szerint.

24.1. ábra

	Nol.hu	Index.hu	Mno.hu	Kuruc.info
Szófelhőben neutrális szavak	96%	95%	93%	95%
Szófelhőben értékterhelt szavak	4%	5%	7%	5%
Konkrét cikkek száma	15	11	6	32
Probléma cikkek száma	1	2	0	0

A neutrális szavak használata az objektív tájékoztatás kulcs fontosságú eleme. Értékterhelt szavaknak ebben a vizsgálatban azokat minősítettem, amelyek alkalmasak arra, hogy az olvasóból érzelmi reakciót váltsanak ki, például a “szkinhed”, vagy a “cigánycsürhe”, illetve azt is értékterhességnek értékeltem, ha a cikk hosszas hangulatkeltő leírást adott az incidensről (pl a “Jobbikosok baráti bográcsozásának” ecsetelése, vagy a bűncselekmények elkövetése során felhasznált eszközök hosszas felsorolása). Ez azonban önmagában nem elégséges, hiszen az adott újságíró stílusához is hozzátartozhat, hogy részletes leírást adjon az eseményekről és ezt ne azért tegye hogy érzelmileg befolyásolja az olvasót.

Fontos, hogy milyen intenzitással kísérte végig az adott hírportál az esetek alakulását. Ennek egyik lehetséges mérési módszere a témával foglalkozó cikkek száma. (Bár az egyes cikkek hosszúsága és részletessége árnyalhatja ezt a szempontot, ezzel a vizsgálati lehetőséggel itt nem éltem.) A kritikus pont a probléma feltárása, az ítélet problematikusságáról való tájékoztatás, illetve ezen álláspont – amely nyilvánvalóan nem elhanyagolható, hiszen az ügyben jogsegélyt nyújtó TASZ és más civil szervezetek is hangot adtak az ítélettel kapcsolatos véleményüknek – értékelése.

Ez a vizsgálat arra mutat rá, a kisebbségeket védő törvény önmagában vett létezése nem hordoz elég határozott üzenetet ahhoz, hogy társadalmunkban csökkenjenek a rasszista indítékból elkövetett bűncselekmények. Tovább rontanak a helyzeten azok az esetek, amikor kisebbségi áldozat sérelmére történt bűnelkövetéskor (vagyis azokban az esetekben, amire a törvény valójában vonatkozik) nem alkalmazzák azt, ellenben elkövetőként gyakran elszenvedői lesznek a törvény szigorának. Ezeknek az eseteknek a médiamegjelenése nagyban hozzájárul a társadalomban régóta uralkodó rasszista nézetek fenntartásához.

ÖSSZEFOGLALÁS

Egy jól működő társadalomban az elfogadás és tolerancia egymás felé kulcsfontosságú attribútumok. Egy ideális társadalomban tehát nem is követnek el előítélet motiválta bűncselekményeket az állampolgárok egymás ellen. Az esetleges esélykiegyenlítő eszközöknek pedig fontos tulajdonsága az átmenetiség, vagyis, hogy addig van létjogosultságuk, amíg szükségesnek bizonyulnak. Az intézkedésekkel elérendő cél a diszkriminációhoz vezető

különbségek és a hátrányos megkülönböztetés társadalmi támogatottságának csökkentése.⁵⁸ A jogalkotásnak az a szempontja, amely beemelte a Btk-ba a közösség tagja elleni erőszakról szóló törvényt – a sérülékeny csoportok védelmén túl – pontosan azon üzenet közvetítését célozza, ami a gyűlöletbűncselekmények súlyosságára hívja fel a figyelmet a társadalomban.

A jogalkalmazás tendenciájáról a fentebbiekben felsorakoztatott példák azonban ennek pont az ellentettjét sugallják. Az előítéletekkel szembeni küzdelem jogi eszközeit jelenleg a társadalom előítéletek által leginkább megbélyegzett csoportjai ellen alkalmazzuk, amely a média által a köztudatban csak fenntartja illetve tovább mélyíti a társadalmi konfliktusokat és az előítéleteket.

A gyűlöletbűncselekmények felderítésére és az ügyekben való hatékonyabb eljárás mód kialakítására a problémával foglalkozó civil szervezetek tesznek javaslatokat. Amely szempontok törvényileg nehezen szabályozhatók, az a bírói ítélethozatal és az egyes ügyek médiareprezentációjában rejlő felelősség tudatosítása, ami azért kiemelten fontos, mert ezek formálják a legjelentősebben a közvéleményt, illetve ezek hordozzák magukban a legfontosabb üzeneteket a társadalomra nézve.

¹ **Alaptörvény XV. cikk (2)**

Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

http://www.complex.hu/kzldat/a1100425.htm/a1100425_3.htm (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

² **Kovács Kriszta – Az egyenlőség felé** (L'Harmattan, 2012:60)

³ **2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról**

8. § Közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt

- a) neme,
 - b) faji hovatartozása,
 - c) bőrszíne,
 - d) nemzetisége,
 - e) nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozása,
 - f) anyanyelve,
 - g) fogyatékosága,
 - h) egészségi állapota,
 - i) vallási vagy világnézeti meggyőződése,
 - j) politikai vagy más véleménye,
 - k) családi állapota,
 - l) anyasága (terhessége) vagy apasága,
 - m) szexuális irányultsága,
 - n) nemi identitása,
 - o) életkora,
 - p) társadalmi származása,
 - q) vagyoni helyzete,
 - r) foglalkoztatási jogviszonyának vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyának részmunkaidős jellege, illetve határozott időtartama,
 - s) érdekképviselőhöz való tartozása,
 - t) egyéb helyzete, tulajdonsága vagy jellemzője (a továbbiakban együtt: tulajdonsága)
- miatt részesül más, összehasonlítható helyzetben levő személyhez vagy csoporthoz képest kedvezőtlenebb bánásmódban.

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0300125.TV (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

⁴ **TASZ: Tájékoztató kiadvány gyűlöletbűncselekmények áldozatainak**

<http://issuu.com/hclu/docs/gybcsuj/3?e=0/4153864> (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

⁵ **TASZ: Tájékoztató kiadvány gyűlöletbűncselekmények áldozatainak**

<http://issuu.com/hclu/docs/gybcsuj/3?e=0/4153864> (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

⁶ **Uszkiewicz Erik: Rendőri segítséggel?** In: Fundamentum 2013/4. 39.o.

⁷ **2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről,**

XXI. fejezet, Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200100.TV (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

⁸ **Átol Dorottya-Dombos Tamás-Jovánovics Eszter-M.Tóth Balázs-Pap András László-Udvari Márton: Közösség tagja elleni erőszak – alternatív kommentár** In: Fundamentum 2013/4. 82-83.o.

⁹ **Közösség tagja elleni erőszak**

216. § (1) Aki más valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása, így különösen fogyatékosága, nemi identitása, szexuális irányultága miatt olyan, kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy az adott csoport tagjában riadalmat keltsen, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki mást valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása, így különösen fogyatékosága, nemi identitása, szexuális irányultága miatt bántalmaz, illetve erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a közösség tagja elleni erőszakot

- a) fegyveresen,
- b) felfegyverkezve,
- c) jelentős érdeksérelmet okozva,
- d) a sértett sanyargatásával,
- e) csoportosan vagy
- f) bűnszövetségben

követik el.

(4) Aki a közösség tagja elleni erőszakra irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200100.TV (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

¹⁰ ld: **24-26. lábjegyzet**

¹¹ **Kállai Gábor – A közjog alapjai** (L'Harmattan, 2011:19)

¹² **Lucy Claridge – Using the law to protect against hate crimes** (In: State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2014, Minority Rights Group)

¹³ **Kovács Kriszta – Az egyenlőség felé** (L'Harmattan, 2012:81)

¹⁴ **Átol Dorottya-Dombos Tamás-Jovánovics Eszter-M.Tóth Balázs-Pap András László-Udvari Márton: Közösség tagja elleni erőszak – alternatív kommentár** In: Fundamentum 2013/4. 83.o.

¹⁵ **Kovács Kriszta – Az egyenlőség felé** (L'Harmattan, 2012:12)

¹⁶ **Ivány Borbála: Minősíthetetlen szigorúság**

<http://www.szuveren.hu/jog/minosithetetlen-szigorusag> (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

¹⁷ **Lucy Claridge – Using the law to protect against hate crimes** (In: State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2014, Minority Rights Group)

¹⁸ **Gyűlöletbűncselekmények alulminősítése**

<http://helsinki.hu/cegled-a-rendorseg-mulasztott-de-nem-ismeri-el> (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

¹⁹ **Rasszizmus és igazságszolgáltatás**

<http://444.hu/2013/05/10/mar-megint-budosmagyaroztak-a-naci-ciganyok/> (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

²⁰ **Uszkiewicz Erik – Rendőri segítséggel?** In Fundamentum, 2013/4. 40.o.

²¹ **GYEM, a munkacsoportról**

<http://gyuloletellen.hu/munkacsoport> (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

²² **Jovánovics Eszter – Pap András László: Kollektív bűnösség a 21. század Magyarországn: magyarellenesség vádja cigányokkal szemben két emblemikus perben,** In: Fundamentum 2013/4. 156.o.

²³ **GYEM, szakmai anyagok**

<http://gyuloletellen.hu/szakmai-anyagok> (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

²⁴ **Cigánygyilkosságok Magyarországon**

<http://444.hu/2013/08/05/addig-tartott-a-ciganygyilkosságok-pere-amig-az-idegek-birtak/> (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

²⁵ **Miskolci ítélet**

http://index.hu/belfold/2013/10/08/felmentettek_a_miskolci_romakat_a_rasszista_vad_alol/ (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

²⁶ **Sajóbábonyi ítélet**

<http://tasz.hu/romaprogram/masodfokon-rasszistak-gardistakra-tamado-sajobabonyi-romak> (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

²⁷ **Miskolci ítélet**

http://index.hu/belfold/2013/10/08/felmentettek_a_miskolci_romakat_a_rasszista_vad_alol/ (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

²⁸ **Miskolci ítélet**

<http://tasz.hu/romaprogram/miskolci-itelet-az-ugyeszseg-nem-bizonyította-magyarellenesség-indítékot> (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

²⁹ **56. BK vélemény a büntetékiszabás során értékelhető tényezőkről**

<http://www.lb.hu/hu/kollvel/56-bkv> (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

³⁰ **A büntetés kiszabásának elvei**

80. § (1) A büntetést az e törvényben meghatározott keretek között, céljának szem előtt tartásával úgy kell kiszabni, hogy az igazodjon a bűncselekmény tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalomra veszélyességéhez, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményekhez.

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200100.TV (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

³¹ **Garázdaság**

339. § (1) Aki olyan kihívóan közösséggellenes, erőszakos magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a garázdaságot

-
- a) csoportosan,
 - b) a köznyugalmat súlyosan megzavarva,
 - c) fegyveresen,
 - d) felfegyverkezve vagy
 - e) nyilvános rendezvényen

követik el.

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200100.TV (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

³² **Rongálás**

371. § (1) Aki idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával kárt okoz, rongálást követ el.

(2) A büntetés vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztés, ha

- a) a rongálás kisebb kárt okoz, vagy
- b) a szabálysértési értékhátért meg nem haladó kárt okozó rongálást
- ba) falírka elhelyezésével vagy
- bb) bünszövetségben

követik el.

(3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha

- a) a rongálás nagyobb kárt okoz,
 - b) az elkövető
 - ba) védett kulturális javak körébe tartozó tárgyat, műemléket, régészeti lelőhelyet vagy régészeti leletet,
 - bb) vallási tisztelet tárgyat vagy templomot, vallásgyakorlásra rendelt más helyet,
 - bc) temetési helyet, temetkezési emlékhelyet, illetve temetőben vagy temetkezési emlékhelyen a halott emlékére rendelt tárgyat rongál meg.
- http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200100.TV (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

³³ **Testi sértés**

164. § (1) Aki más testi épségét vagy egészségét sérti, testi sértést követ el.

(2) Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon belül gyógyul, az elkövető könnyű testi sértés vétsége miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon túl gyógyul, az elkövető súlyos testi sértés büntette miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a könnyű testi sértést

- a) aljas indokból vagy célból,
- b) védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen személy sérelmére, illetve
- c) a bűncselekmény elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére követik el.

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200100.TV (utoljára megtekintve: 2014. április 23.)

³⁴ **Jovánovics Eszter – Pap András László: Kollektív bűnösség a 21. század Magyarországn: magyarellenesség vádja cigányokkal szemben két emblemikus perben,** In: Fundamentum 2013/4. 155.o.

³⁵ **Alaptörvény 26. cikk (1)**

A bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatók. A bírakat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani. A bírák nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.

http://www.complex.hu/kzldat/a1100425.htm/a1100425_3.htm (utoljára megtekintve: 2014. Július 8.)

³⁶ **Alaptörvény 28. Cikk**

A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.

http://www.complex.hu/kzldat/a1100425.htm/a1100425_3.htm (utoljára megtekintve: 2014. Július 8.)

-
- ³⁷ **A Magyar Bírói Egyesület Etikai Kódexe**
<http://www.mabie.hu/orszagos-biroi-etikai-tanacs/etikai-kodex> (utoljára megtekintve: 2014 július 8.)
- ³⁸ **Prevalence of Anti-Semitic Prejudice in Contemporary Hungarian Society**, Medián, 2014
- ³⁹ **Csepeli György - Örkény Antal – Székelyi Mária: Romakép a mai magyar társadalomban**, In: Szociológiai Szemle 2001/3
- ⁴⁰ Juhász Attila - A "cigánybűnözés" szó politikai karrierje (In: Political Capital Blog, 2010)
<http://www.politicalcapital.hu/blog/?p=1937578> (utoljára megtekintve: 2014. Július 15.)
- ⁴¹ **megfélemlítés**
<http://tasz.hu/romaprogram/tasz-jogi-allasfoglalasa-szelsoseges-szervezetek-kozelmultbeli-megfélemlito-tevekenysege> (utoljára megtekintve: 2014. Július 12.)
- ⁴² **Önbíráskodás**
Btk. 368. § (1) Aki abból a célból, hogy jogos vagy jogosnak vélt vagyoni igénynek érvényt szerezzen, más erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűrjön, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200100.TV (utoljára megtekintve: 2014. Július 10.)
- ⁴³ **Zaklatás**
Btk. 222. § (1) Aki abból a célból, hogy más megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, őt rendszeresen vagy tartósan háborgatja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(2) Aki félelemkeltés céljából
a) más vagy rá tekintettel hozzátartozóját személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetésével megfenyeget, vagy
b) azt a látszatot kelti, hogy más életét, testi épségét vagy egészségét sértő vagy közvetlenül veszélyeztető esemény következik be, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200100.TV (utoljára megtekintve: 2014. Július 16.)
- ⁴⁴ **Somlai Péter – Társas és társadalmi**, Napvilág Kiadó, 2008, 88.o.
- ⁴⁵ **Laming, Donald – Understanding Human Motivation**, Blackwell Publishing, 2004, 175.o.
- ⁴⁶ **Laming, Donald – Understanding Human Motivation**, Blackwell Publishing, 2004, 177.o.
- ⁴⁷ **Laming, Donald – Understanding Human Motivation**, Blackwell Publishing, 2004, 179.o.
- ⁴⁸ **Sinclair-Dunn-Lowery – The relationship between parental racial attitudes and children's implicit prejudice**, Stanford University, 2004
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1PkMGyoSpQ0J:www.neweconomics.org/files/Relationship.pdf+&cd=4&hl=hu&ct=clnk&gl=hu> (utoljára megtekintve: 2014. Július 10.)

⁴⁹ Marti A. Hearts-Daniela Rosner – Tag Clouds: Data Analysis Tool or Social Signaller?
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:yEhiK-YYevgJ:flamenco.berkeley.edu/papers/tagclouds.pdf+&cd=4&hl=hu&ct=clnk&gl=hu>
(utoljára megtekintve 2014. Július 16.)

⁵⁰ **nol.hu – Miskolc**
http://nol.hu/belfold/nem_kozossege_elleni_eroszak_enyhitettek_a_miskolci_romak_buntetes-et-1418267 (utoljára megtekintve: 2014. Július 12.)

⁵¹ **nol.hu – Sajóbábony**
http://nol.hu/belfold/sulyosbitottak_a_sajobabonyi_romak_bunteteset_-1416461 (utoljára megtekintve: 2014. Július 12.)

⁵² **index.hu – Miskolc**
http://index.hu/belfold/2013/10/08/felmentettek_a_miskolci_romakat_a_rasszista_vad_alol/
(utoljára megtekintve: 2014. Július 16.)

⁵³ **index.hu – Sajóbábony**
http://index.hu/belfold/2013/09/30/sajobabony_masodfok/ (utoljára megtekintve: 2014. Július 16.)

⁵⁴ **mno.hu – Sajóbábony**
<http://mno.hu/ahirtvhirei/meghaltok-budos-szem-et-magyarok-az-ugy-lezarult-1228057>
(utoljára megtekintve: 2014. Július 12.)

⁵⁵ **mno.hu – Miskolc**
<http://mno.hu/ahirtvhirei/jogeros-nem-rasszista-indokbol-tamadtak-a-romak-1189092>
(utoljára megtekintve: 2014. Július 12.)

⁵⁶ **kuruc.info – Sajóbábony**
<http://kuruc.info/r/35/118350/> (utoljára megtekintve: 2014. Július 12.)

⁵⁷ **kuruc.info – Miskolc**
<http://kuruc.info/r/35/118726/> (utoljára megtekintve: 2014. Július 12.)

⁵⁸ **Kovács Kriszta – Az egyenlőség felé** (L'Harmattan, 2012:173)

BIBLIOGRÁFIA

Átol Dorottya-Dombos Tamás-Jovánovics Eszter-M.Tóth Balázs-Pap András László-Udvari Márton: Közösség tagja elleni erőszak – alternatív kommentár In: Fundamentum, 2013/4. (XVII. évfolyam 4. szám)

Claridge, Lucy : Using the law to protect against hate crimes (In: State of the World's Minorities and Indigenous Peoples 2014, Minority Rights Group International)

Dinók Henriett Éva : A gyűlölet-bűncselekmények, különösen a közösség tagja elleni erőszak kapcsán felmerülő jogalkalmazási nehézségek In: Fundamentum, 2013/4. (XVII. évfolyam 4. szám)

Jovánovics Eszter – Pap András László: Kollektív bűnösség a 21. század Magyarországon: magyarellenesség vádja cigányokkal szemben két emblematikus perben In: Fundamentum, 2013/4. (XVII. évfolyam 4. szám)

Kállai Gábor : A közjog alapjai – Alkotmány-Alaptörvény, L'Harmattan, 2011

Kovács Kriszta : Az egyenlőség felé – a hátrányos megkülönböztetés tilalma és a támogató intézkedések, L'harmattan, 2012

Laming, Donald : Understanding Human Motivation, Blackwell Publishing, 2004

Somlai Péter : Társas és társadalmi, Napvilág Kiadó, 2008

Uszkiewicz Erik : Rendőri segítséggel? In: Fundamentum, 2013/4. (XVII. évfolyam 4. szám)